

РЕФОРМИ НАФТОГАЗОВОГО СЕКТОРУ

ПРО ПАЛАТУ

Американська торгівельна палата в Україні (Палата) є найактивнішою та найвпливовішою громадською неприбутковою організацією в Україні. Одним з головних завдань Палати є представництво інтересів іноземних інвесторів, які працюють в країні, а також сприяння появі нових інвесторів на цьому ринку. Палата співпрацює у питаннях торгівлі, комерції та економічних реформ не лише з українським урядом, а й з урядами інших країн, які є економічними партнерами України, з метою захисту інтересів компаній-членів Палати з більш ніж 50 країн світу. Серед членів Палати — компанії з різноманітних регіонів та країн світу, включаючи Північну Америку, Європу, Азію, Росію та Україну. Компанії-члени Палати — це стратегічні та інституційні інвестори з найбільшим обсягом прямих іноземних інвестицій у ринок України. Палата тісно співпрацює з українською владою з метою покращення бізнес-середовища й залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в українську економіку, сприяє розвитку стабільних, прозорих, та справедливих правил ведення бізнесу в Україні та інтеграції України до світового співтовариства.

В Палаті вже багато років функціонує Комітет з питань енергетики, місією якого є представляти та захищати інтереси провідних міжнародних енергетичних компаній з метою стимулювання подальшого розвитку та модернізації енергетичного сектору України, приваблюючи інвестиції заради зміцнення енергетичної самостійності України.

ЗМІСТ

РЕФОРМИ НАФТОГАЗОВИДОБУВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	4
РЕФОРМИ РИНКУ ГАЗУ В УКРАЇНІ	5
ПРІОРИТЕТ №1	6
ПРІОРИТЕТ №2	8
ПРІОРИТЕТ №3	10
ДОДАТОК 1. Недопущення подальшої монополізації газового ринку України. Скасування положень щодо обов'язкового продажу НАК «Нафтогаз України» газу, видобутого приватними компаніями за ціною, що встановлюється КМУ	12
ДОДАТОК 2. Стабілізація оподаткування видобутку вуглеводнів в Україні	13
ДОДАТОК 3. Прийняття нового закону про газовий ринок	14
ДОДАТОК 4. Реформування земельного законодавства для потреб нафтогазової промисловості	15
ДОДАТОК 5. Реформування процедури реєстрації нафтових та газових свердловин	16
ДОДАТОК 6. Прийняття нових Правил розробки нафтових та газових родовищ (враховуючи передовий світовий досвід та специфіку розробки нетрадиційних вуглеводнів)	17
ДОДАТОК 7. Скасування обов'язковості проведення моніторингу та наукового супроводження надрокористування та експертних геологічних висновків	18
ДОДАТОК 8. Ефективне управління великими інфраструктурними проектами. Ефективні моделі угод про розподіл продукції (УРП)	19
ДОДАТОК 9. Розробка уніфікованого документу щодо оформлення дозвільної документації на основі аналізу діючих процедур, застосування кращих моделей оформлення дозвільної документації та зменшення бюрократії	20
ДОДАТОК 10. Прийняття нового Кодексу про надра (із врахуванням особливостей розробки нетрадиційних вуглеводнів)	21
ДОДАТОК 11. Скасування дискримінаційних положень ст. 93 Кодексу про цивільний захист населення України	22
ДОДАТОК 12. Подальша лібералізація законодавства про доступ до землі (можливість придбання/ оренди земель сільськогосподарського призначення для потреб нафтогазовидобувної галузі)	23
ДОДАТОК 13. Скасування особливих імпорتنних заходів (квот) для трубної продукції, що використовується для буріння	24
ДОДАТОК 14. Створення централізованої бази геологічних даних	25
ДОДАТОК 15. Створення умов для виконання вимог стандарту Ініціативи прозорості видобувних галузей (EITI)	26
ДОДАТОК 16. Лібералізація валютного регулювання	27
ДОДАТОК 17. Прийняття Міжнародних Стандартів Фінансової Звітності (МСФЗ)	29
ДОДАТОК 18. Допустимість здійснення збиткової діяльності приватними компаніями на етапі геологічного вивчення	30
ДОДАТОК 19. Унормування режиму оподаткування нафтових та газових свердловин	31
ДОДАТОК 20. Прийнятність консолідації податків між афілійованими особами, заснованими в Україні	32
ДОДАТОК 21. Створення можливості використання потужностей та послуг афілійованих компаній (можливість придбання послуг без складової прибутку, підлягання списанню витрат на консалтингові та проектно-конструкторські послуги, скасування перешкод для здійснення розрахунків за послуги з-за кордону)	33
ДОДАТОК 22. Спрощення процедури працевлаштування іноземних громадян	35
ТАБЛИЦЯ 1	37

РЕФОРМИ НАФТОГАЗОВИДОБУВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Нещодавнє підписання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, а також беззаперечний пріоритет України щодо зміцнення власної енергетичної безпеки є необхідними передумовами для запровадження радикальних реформ в нафтогазовій галузі, щоб зміцнити її ефективність та привабливість як для держави, так і для інвесторів. Створення конкурентних, прозорих та недискримінаційних енергетичних ринків відповідно до правил та стандартів ЄС через регуляторні реформи є одним з ключових пунктів співпраці між Україною та ЄС, відповідно до ст. 338 Угоди про Асоціацію.

Енергетична реформа та дерегуляція — одні із головних пріоритетів програми реформ «Стратегія-2020» Президента України Петра Порошенка (тексти англійською та українською). Енергетична безпека — одна з двох програм Стратегії.

Компанії вітають проект з дерегуляції EASYBUSINESS in UA у нафтогазовому секторі в частині, що відповідає пріоритетним напрямкам реформування, викладені у цій книзі, а також висловлюють готовність долучатись до цієї ініціативи заради досягнення спільної мети.

Також компанії вітають енергетичну частину Коаліційної угоди, підписаної 21 листопада 2014 року, яка за визнанням багатьох експертів є чи не найкраще розробленою, а особливо приємно відзначити що вона із безпосередньо відповідає принаймні основним пріоритетам галузі, згаданим у цьому комплексному документі. Ми хотіли б відзначити провідну роль Митної Служби та Держгеонадр, за активної участі Американської торгівельної палати в Україні, у лібералізації експорту геологічних даних із 22 жовтня 2014 року і сподіваємося на подальшу підтримку реформ.

Не лише компанії конкурують між собою за доступ до корисних копалин, правда і в тому, що країни між собою теж змагаються за право залучити інвестиції у геологорозвідку та сприяють створенню привабливих умов для розкриття власного геологічного потенціалу.

Отже, провідні міжнародні та українські нафтогазові компанії підтримують реформи та пропонують варіант плану дій з урахуванням як передового світового досвіду регулювання нафтогазовидобувної галузі, так і вітчизняного досвіду.

РЕФОРМИ РИНКУ ГАЗУ В УКРАЇНІ

Співпраця у рамках Угоди про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року була покладена в основу зобов'язань, які Україна взяла перед ЄС та Європейським Енергетичним Співтовариством згідно з Угодою про Асоціацію, особливо щодо реформування ринку газу. Зобов'язання України з імплементації Третього Енергетичного Пакету до 2015р. повинне сприяти конкуренції та енергетичній безпеці української економіки. Ми віримо, що реформування ринку газу повинне базуватися на таких принципах:

- **Гарантований попит для видобувних компаній та гарантована пропозиція для споживачів**

Ринок газу, що функціонує злагоджено, здатен запропонувати видобувним компаніям, трейдерам та споживачам широкий вибір газу, що продається та купується. Такий вибір повинен включати як довгострокові контракти та великі обсяги, так і короткострокові контракти на незначні обсяги.

Ефективні правила гри — це таке середовище, що включає можливість імпорту та експорту газу з України без зайвих технічних або податкових перепон. Здатність експортувати газ забезпечить монетизацію видобутку тоді, коли умови місцевого ринку не дозволяють це робити, у той час як здатність імпортувати газ, у тому числі з європейських газових ринків, підвищить безпеку поставок у разі відхилення від планових рівнів видобутку.

- **Ринкове ціноутворення — сприяння масштабним інвестиціям**

Регульовані ціни на газ є суттєвим стримуючим фактором для інвестицій у газовидобувну галузь. Ціни, що визначаються державними органами або під їхнім впливом, часто не відображають ринкові засади, а викликані соціальними або політичними аспектами, призводячи до таких довготривалих наслідків, як гальмування іноземних інвестицій у розвиток інфраструктури та проекти поставок газу в Україні.

Ринкові ціни, що змінюються в залежності від зміни попиту та пропозиції, є невід'ємною складовою бізнес ризиків газовидобувних компаній та посиляють важливі інвестиційні сигнали галузі. Вони дають можливість газу конкурувати з іншими енергоресурсами, зокрема альтернативним паливом та імпортованим газом.

- **Недискримінаційний доступ до газотранспортної системи та підземних сховищ газу — однакові для всіх правила гри**

Ключовими елементами створення однакових для всіх учасників українського ринку правил гри є: ефективний та недискримінаційний доступ до газотранспортної та газорозподільчої систем та підземних сховищ газу; визначення у прозорий та відкритий спосіб доступних потужностей; гарантування відповідного щомісячного розподілу виділених обсягів постачання газу та безперебійної подачі газу до замовників; надійна інституційна та функціональна незалежність оператора ГТС.

- **Сучасна організаційна структура — основа міцного газового ринку**

Регулятор повинен бути законодавчо відокремленим та функціонально незалежним від будь-яких інших державних або недержавних структур та повинен гарантувати, що його персонал діятиме незалежно від інтересів ринку, не керуючись вказівками державних або недержавних органів, установ та організацій. Фінансування регулятора повинне бути незалежним, а також регулятор повинен мати автономію в реалізації річного бюджету та належні людські та фінансові ресурси для виконання своїх зобов'язань.¹

¹ Див. повну версію Позиції Американської торгівельної палати в Україні щодо основ майбутнього газового ринку України англійською та українською мовами

ПРІОРИТЕТ №1

Реалізація до кінця 2014р.

Вищенаведені питання викликають найбільшу стурбованість та є критичними перепонами для галузі; більше того, вони підсилюються високим рівнем корупції та необхідністю слідування принципам законслухняного ведення бізнесу.

Реалізація дій в рамках першого пакету пріоритетних дій усуне основні перепони в галузі видобування корисних копалин та продемонструє рішучість Уряду щодо розбудови національної енергетичної галузі.

Запропоновані дії вже широко обговорювалися на усіх рівнях, підготовлено ряд регуляторних проєктів, які готові до прийняття; таким чином вказані пункти можуть бути реалізовані в короткі терміни.

1. Недопущення подальшої монополізації газового ринку України. Скасування положень щодо обов'язкового продажу НАК «Нафтогаз України» газу, видобутого приватними компаніями.
2. Стабілізація умов оподаткування видобутку вуглеводнів в Україні.
3. Прийняття нового закону про ринок газу.
4. Реформування земельного законодавства для потреб нафтогазової промисловості.
5. Реформування процедури реєстрації нафтових та газових свердловин.
6. Прийняття нових Правил розробки нафтових та газових родовищ (враховуючи передовий світовий досвід та специфіку розробки нетрадиційних вуглеводнів).
7. Скасування обов'язковості проведення моніторингу та наукового супроводу надрокористування, а також експертних геологічних висновків.

ПРІОРИТЕТ №2

Реалізація на початку 2015 р.

Реалізація плану дій другого пакету заходів, завдяки створенню прозорого та конкурентного середовища, зробить Україну привабливою для іноземних інвесторів.

Держава в свою чергу отримає нові можливості, у тому числі для розвитку інфраструктури.

8. Ефективне управління великими інфраструктурними проектами. Ефективні моделі імплементації угод про розподіл продукції (УРП).
9. Розробка уніфікованого документа щодо оформлення дозвільної документації на основі аналізу діючої процедури, застосування кращих моделей затвердження дозвільної документації та зменшення бюрократії.
10. Прийняття нового Кодексу про надра (із врахуванням особливостей розробки нетрадиційних вуглеводнів).
11. Скасування дискримінаційних положень ст. 93 Кодексу про цивільний захист населення України.
12. Подальша лібералізація законодавства про доступ до землі (можливість придбання/оренди земель сільськогосподарського призначення для потреб нафтогазовидобувної галузі).
13. Скасування особливих імпорتنих заходів (квот) для трубної продукції, що використовується для буріння.
14. Створення централізованої бази геологічних даних.
15. Створення умов для виконання вимог стандарту Ініціативи прозорості видобувних галузей (EITI), зокрема підготовки Звіту EITI.

ПРІОРИТЕТ №3

Реалізувати до кінця 2015 р.

Питання з третього пакету спрямовані на покращення загального інвестиційного клімату в Україні; його реалізація позитивно вплине на «оцінку ризиків в країні» — фактор, що охоплює усі елементи, які впливають на прозорість та стабільність економічних та юридичних умов.

16. Лібералізація правил обміну іноземних валют.
17. Прийняття Міжнародних Стандартів Фінансової Звітності (МСФЗ).
18. Прийнятність здійснення діяльності у збиток приватними компаніями на етапі геологічного вивчення.
19. Унормування режиму оподаткування нафтових та газових свердловин.
20. Прийнятність консолідації податків між афілійованими особами, заснованими в Україні.
21. Створення можливості використання ресурсів та послуг афілійованих компаній (можливість придбання послуг без складової прибутку, підлягання списанню витрат на консалтингові та проектно-інжинірингові послуги, скасування перешкод для здійснення розрахунків за послуги з-за кордону).
22. Спрощення процедури працевлаштування іноземних громадян.

ДОДАТОК 1

Недопущення подальшої монополізації газового ринку України. Скасування положень щодо обов'язкового продажу НАК «Нафтогаз України» газу, видобутого приватними компаніями за ціною, що встановлюється КМУ

Підґрунтя: Кабінет Міністрів України (КМУ) прийняв Постанову №596 від 07.11.2014 «Про порядок закупівлі природного газу промисловими, енергогенеруючими та теплогенеруючими (в частині промислових обсягів газу) підприємствами», що була доповнена постановою 599, а 26 листопада зазначені документи були замінені Постановою 647 (надалі — Постанова). 04 липня 2014 року Парламент прийняв у першому читанні проект ЗУ «Про особливий період у паливно-енергетичному комплексі» (Закон).

Позиція: Представники галузі закликають до негайного скасування Постанови та недопущення прийняття Закону.

Аргументи:

- Постанова суперечить ст. 9, 19, 20 та 22 Закону «Про засади функціонування ринку природного газу», а саме принципам та правам учасників ринку на вільний вибір постачальників природного газу, вільну торгівлю природним газом, забезпечення рівних можливостей доступу до Єдиної газотранспортної системи, а також положенням Договору про заснування Енергетичного Співтовариства;
- З прийняттям Постанови НАК Нафтогаз отримав неконкурентні та переважні права та можливості вибірково ставитися до незалежних постачальників газу, українських промислових споживачів та приватних газовидобувних компаній, у тому числі іноземних інвесторів;
- Постанова перешкоджає господарській діяльності приватних компаній у спосіб, що порушує Конституцію України у частині вільно розпоряджатися своєю власністю. Положення Постанови порушують основоположні принципи права в частині необхідності поважати умови укладених контрактів (зокрема ст.526 Цивільного Кодексу України, ст. 193 Господарського Кодексу України);
- Вона також суперечить принципам вільної ринкової економіки, задекларованим у статті 3 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;
- Проект Закону порушує усталену європейську практику реагування на кризові ситуації, зокрема у Польщі уряд має можливість встановлювати пріоритетні категорії споживачів для постачальників на випадок кризи, але не має права встановлювати ціну викупу газу, оскільки це трактувалося б як експропріація).

Рішення: Скасування Постанови, забезпечення імпортерам природного газу вільного доступу до ГТС, недопущення прийняття положень про експропріацію природного газу у проекті Закону, залучення зацікавлених компаній (видобувних, трейдерів, промспоживачів) до процесу прийняття рішень та реагування на можливі кризові ситуації у дусі положень проекту закону «Про ринок газу», що був запропонований Секретаріатом Європейського Енергетичного Співтовариства та презентований Міненерговугілля у квітні 2014 року.

Відповідальні: Міненерговугілля, КМУ, ВРУ.

ДОДАТОК 2

Стабілізація оподаткування видобутку вуглеводнів в Україні

Підґрунтя: У 2014 р. КМУ підвищив податки на видобуток газу для приватних компаній з 28% до 55% вартості від реалізації газу, видобутого з пластів на глибинах менше 5000 метрів, та з 14% до 28% від реалізації газу, видобутого з глибин понад 5000 метрів. Підвищення податку, яке з самого початку позиціонувалось урядом як тимчасовий захід, що діє до 1 січня 2015 р., тепер може бути продовжене. Це вже друге підвищення протягом 2014 р. та п'яте за останні чотири роки. Як наслідок, в Україні діє один з найважчих податкових режимів у Європі. Міжнародна компанія IHS CERA підготувала розрахунки та порівняла модель оподаткування в Україні з іншими національними режимами і рекомендувала урядові України не продовжувати дію (тимчасово підвищених ставок плати за користування надрами) після 2014 року. Ці висновки поділяються експертами МВФ у їх рекомендаціях урядові України.

Позиція: Запровадити та дотримуватися сталої політики оподаткування видобутку вуглеводнів, попередити підвищення плати за користування надрами.

Аргументи:

- Прибутковість газовидобувних проектів є нижчою за розрахунки Уряду, оскільки не враховується складна геологія та недостатній рівень геологічної вивченості;
- Пропоноване підвищення податків змусить компанії зупинити діючі програми геологічного вивчення та зробить нові проекти неможливими, що в довгостроковій перспективі призведе до відтоку інвестицій та, відповідно, зниження обсягів газу власного видобутку, що суперечить заявленим цілям про самозабезпечення країни енергетичними ресурсами;
- Запровадження непередбачуваних змін до системи оподаткування підриває довіру інвесторів та призводить до погіршення інвестиційної привабливості галузі.

Рішення: 1) утриматись від продовження на 2015 рік тимчасових заходів з підвищення податку, що мали місце із серпня 2014 року 2) створити збалансовану систему оподаткування, що б враховувала геологічні умови родовищ та вартість геологорозвідувальних робіт.

Відповідальні: Мінфінансів, Державна фіскальна служба, КМУ.

ДОДАТОК 3

Прийняття нового закону про газовий ринок

Підґрунтя: Чинний Закон «Про засади функціонування ринку природного газу» не відповідає вимогам Третього енергетичного пакету, який Україна зобов'язалася реалізувати до 2015 р. в рамках зобов'язань перед Європейським Енергетичним Співтовариством (ЄЕС). ЄЕС надало Міненерговугілля проект документу англійською та українською мовами у квітні 2014 року, що містить усі необхідні положення.

Позиція: Представники галузі закликають прийняти новий закон про ринок газу, який би покращив конкурентоздатність та прозорість ринку газу в Україні.

Аргументи: прийняття закону матиме такі позитивні результати:

- Безпека та стабільність поставок всередині країни, особливо для газу власного видобутку, по всьому ланцюгу «видобувник — постачальник — замовник»;
- Суворі заборони на перегляд ключових принципів ринку газу, зокрема: вільний доступ гравців ринку до ГТС та наявних ресурсів газу, вільний вибір постачальників газу, відсутність маніпуляцій з ресурсами газу та обмеження для власників газу, окрім як через рішення суду або лише у разі технічної непередбачуваної ситуації (дефіцит газових ресурсів у країні);
- Захист від втручання на власний розсуд з боку уряду, міністерств, державних нафтогазовидобувних компаній, органів місцевого самоврядування тощо у звичне функціонування ринку газу, за винятком технічної непередбачуваної ситуації (дефіцит газових ресурсів у країні);
- Матеріальна відповідальність кожного учасника ринку та оператора мережі за проступки на ринку, вагома роль Регулятора в контролі власників ліцензій та припиненні підозрілої або незаконної діяльності.

Рішення: прийняття нового Закону про ринок газу.

Відповідальні: Нацкомісія регулювання енергетики та компослуг (НКРЕКП), Міненерговугілля, КМУ, ВРУ.

ДОДАТОК 4

Реформування земельного законодавства для потреб нафтогазової промисловості

Підґрунтя: Станом на сьогодні, для отримання доступу до землі нафтогазовидобувні компанії керуються ст. 97 Земельного Кодексу, укладаючи так звані угоди на буріння. Із такими угодами пов'язано багато юридичних недоліків:

- Чинним законодавством не передбачена процедура реєстрації таких угод;
- Вони не підпадають під класичне визначення права користування землею: — володіння; — оренда; — постійне користування; — сервітут; — довгострокова (або безстрокова) оренда; — суперфіцій;
- Чинна редакція Земельного Кодексу створює суттєве навантаження на компанії, змушуючи їх змінювати цільове призначення земель, що, у випадку із мораторієм на зміну цільового призначення земель сільгосппризначення, може заблокувати реалізацію проекту;
- Недостатньо захищені договірні відносини між компаніями та землевласниками/землекористувачами, особливо у разі відкриття комерційно привабливого родовища, коли ризики зростають по мірі того, як розвивається проект.

Позиція: Процедура відведення земель під будівництво, спорудження, розвідку та обслуговування газових та нафтових свердловин повинна бути спрощена. Палата надала Міненерговугілля конкретні рекомендації та пропозиції до редакцій відповідних нормативно-правових актів. Ряд інвесторів (під егідою Палати) підготували свої коментарі до законопроектів №4042 від 28.01.2014 р. (відкликано з Верховної Ради; новий Законопроект під № 4440а, автором якого є народний депутат О. Канівець, було зареєстровано 08.08.2014 р.; проте і його відкликано у зв'язку з виборами до ВРУ).

Аргументи:

- Інвестори стурбовані недостатньою юридичною захищеністю згідно з чинним Земельним Кодексом: угоди на буріння, укладені відповідно до ст. 97 Земельного Кодексу, зазвичай не можуть бути внесені до державного реєстру;
- Зміна цільового призначення земель повинна бути замінена довгостроковими сервітутами;
- Інвестори очікують на активну позицію Міненерговугілля та КМУ щодо Законопроєкту № 4440а та його повторне внесення після парламентських виборів.

Рішення: повторно внести Законопроект 4440а та прийняти Парламентом.

Відповідальні: Міненерговугілля, Держкомзем, [КМУ], комітет ВРУ з питань аграрної політики та земельних відносин, комітет ВРУ з питань ПЕК, Верховна Рада.

ДОДАТОК 5

Реформування процедури реєстрації нафтових та газових свердловин

Підґрунтя: Українським законодавством чітко не визначено юридичний статус нафтових та газових свердловин. Це призводить до різних тлумачень закону центральними та обласними органами влади та різними компаніями-операторами, а також спричиняє розбіжності та непевності в регуляторному середовищі.

- На даний момент законодавство тлумачить нафтові та газові свердловини як об'єкти нерухомості, що передбачає їх обов'язкову державну реєстрацію для кожної окремої свердловини, створюючи практичну проблему, оскільки реєстр нерухомості/регуляторна база не підходять для реєстрації нафтових та газових свердловин;
- Аналогічна проблема поширюється на лінійні об'єкти інфраструктури, такі як: трубопроводи, мережі, автошляхи, телекомунікаційні лінії тощо, які мають відношення до нафтогазовидобувних проектів.

Позиція: Вищезазначена невідповідність повинна бути усунута з українського законодавства шляхом внесення відповідних поправок до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно», Гірничого Закону України №1127-XIV від 6.10.99 та Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності». Такі поправки частково відображено у Законопроекті № 3895, який в оновленій редакції, одностайно схвалений інвесторами, повинен бути повторно винесений на розгляд нового парламенту.

Аргументи:

- Діюча невизначеність із реєстрацією свердловин становить серйозні ризики для приватних інвесторів та значно гальмує реалізацію нафтогазовидобувних проектів;
- Спорудження, здача в експлуатацію та експлуатація нафтових та газових свердловин та пов'язаної інфраструктури повинна регулюватися відповідним гірничим законодавством та законодавством про надра, а не земельним та будівельним законодавством;
- Інвестори очікують на активну позицію Міненерговугілля та КМУ щодо Законопроєкту № 3895, який в оновленій редакції, одностайно схвалений інвесторами, повинен бути повторно винесений на розгляд нового парламенту.

Рішення: Повторно винести на розгляд парламенту Законопроект № 3895 з поправками, запропонованими інвесторами, та забезпечити його прийняття новим складом ВРУ.

Відповідальні: Міненерговугілля, Мінрегіонбуд, КМУ, комітети ВРУ з питань будівництва та ПЕК, НАК «Нафтогаз України» (та дочірні компанії).

ДОДАТОК 6

Прийняття нових Правил розробки нафтових та газових родовищ (враховуючи передовий світовий досвід та специфіку розробки нетрадиційних вуглеводнів)

Підґрунтя: Наприкінці березня 2013р. Мінприроди завершило підготовку та опублікувало проект оновлених Правил розробки нафтогазових родовищ. В лютому 2014 р. було підготовлено спільну позицію підгрупи з УРП та Надрокористування Комітету Палати з питань енергетики, яку в цілому взяла до уваги Держгеонадра, що очолила процес координації зусиль з погодження Правил. Документ було погоджено Мінприроди, Державною службою гірничого та промислового нагляду України (Держгірпромнагляд) висловлено ряд зауважень, у той час як в серпні 2014 р. Міненерговугілля висловилося проти частини щодо розробки нетрадиційних вуглеводнів. У вересні 2014 р. Держгеонадра провела нараду робочої групи з метою обговорення зауважень Міненерговугілля для подальшого погодження. Після повторного відхилення зі сторони Міненерговугілля, у листопаді в Держгеонадра відбулося засідання зацікавлених сторін де було досягнуто домовленості створити робочу групу у грудні 2014 року щодо фіналізації тексту документу із збереженням частини, що стосується нетрадиційних вуглеводневих систем.

Позиція: Документ повинен бути схвалений наказом Мінприроди за згодою Міненерговугілля та Мін'юсту. Користь цього документу полягає в тому, що ним модернізується національний регуляторний режим для потреб розробки нетрадиційних вуглеводнів, а також чіткішою стає процедура оформлення дозвільної документації. Представники галузі очікують, що нові Правила буде прийнято до кінця 2014 р.

Аргументи: Діючі правила застаріли та вимагають кодифікації

- Проект 2013 року був надто приписовим, тож Палата надала свої зауваження з метою незначного вдосконалення його редакції;
- Компаніям бажано мати більшу гнучкість щодо планів видобутку, розміщення свердловин, рішень про списання свердловин тощо, а також щодо процедур геологічного звітування (яке повинне бути дещо іншим для нетрадиційних вуглеводнів);
- Чіткі інструкції для компаній щодо процедури оформлення дозвільної документації. Свердловини не повинні вважатися об'єктами будівництва, а процедура оформлення дозвільної документації повинна бути чіткішою;
- Повинен існувати окремий розділ для врахування відмінностей між традиційними та нетрадиційними вуглеводнями (тривалість дослідно-промислової розробки (ДПР), одночасна експлуатація кількох пластів, стадії (ДПР)).

Рішення: Представники галузі очікують, що нові Правила буде прийнято до кінця 2014 р.

Відповідальні: Держгеонадра, Мінприроди, Держгірпромнагляд, Міненерговугілля, Мін'юст.

ДОДАТОК 7

Скасування обов'язковості проведення моніторингу та наукового супроводження надрокористування та експертних геологічних висновків

Підґрунтя: Згідно з п. 26 Постанови КМУ №615 від 30.05.2011 р., науково-технічний супровід дотримання особливих умов надрокористування, передбачений спецдозволом на користування надрами або угодою про умови надрокористування, здійснюватиметься спеціалізованими державними геологічними установами. Згідно з процедурою науково-технічного супроводу, що здійснюється Держгеонадрами (або іншою уповноваженою державною установою), передбаченого Наказом Мінприроди № 96 від 11.03.2013 р., надрокористувач зобов'язаний подавати щорічні звіти про користування надрами.

Відповідно до положень п. 27 Постанови, продовження строків, поновлення дії дозволів можливе за умови надання позитивного висновку геологічних звітів.

Позиція: Представники галузі виступають за скасування укладення обов'язкових договорів про науково-технічний супровід та моніторинг, експертних геологічних висновків.

У вересні 2014 р. Держгеонадра поширила Проект змін до Постанови №615, зокрема з пропозицією скасувати обов'язкову вимогу для надрокористувача укласти угоди про науково-технічний супровід та моніторинг, експертних геологічних висновків.

Аргументи:

- Компанії-оператори сходяться на думці, що укладення угод про науково-технічний супровід є недоцільним та призводить до суттєвих втрат часу та коштів;
- Зазначений супровід є номінальним та, через відсутність методичної процедури, переважно здійснюється самими Операторами;
- Укладення договорів про науково-технічний супровід не відповідає світовій практиці.

Рішення: Внести зміни до Постанови КМУ №615 від 30.05.2011 р.; скасувати Наказ Мінприроди №96 від 11.03.2013 р.

Відповідальні: Держгеонадра, КМУ.

ДОДАТОК 8

Ефективне управління великими інфраструктурними проектами. Ефективні моделі угод про розподіл продукції (УРП)

Підґрунтя: Успішна реалізація чинних та майбутніх проектів УРП в Україні вимагає щоденної координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої (КМУ, міністерств, державних служб та відомств) та законодавчої (ВРУ, місцеві ради) влади. Діюча практика призначення одного міністерства (сьогодні — Міненерговугілля) на роль Державного Уповноваженого Органу (надалі ДУО) для реалізації УРП уже продемонструвала свою неефективність, оскільки одне міністерство не має достатньо повноважень та засобів забезпечувати вчасне прийняття рішень щодо таких великих проектів, як УРП, іншими державними органами. Як наслідок, часто інвестори за УРП опиняються сам-на-сам з проблемами з певними органами влади, які не мають інтересу або досвіду реалізації УРП. Таким чином, інвестори змушені витратити свій час та ресурси на вирішення питань щодо своїх УРП, пов'язаних із державними органами, без належної підтримки уряду.

Позиція: КМУ має ініціювати перетворення Міжвідомчої комісії з організації укладення та виконання УРП у міжвідомчий державний орган, здатний організувати виконання вже підписаних УРП протягом всього періоду реалізації проектів. Також КМУ має підвищити статус комісії та її рішень, перетворивши протоколи/рішення, схвалені комісією, на накази рівня КМУ, підписані Прем'єр-Міністром. ДУО повинен бути ключовим органом, що несе відповідальність за реалізацію проектів, реалізацію державними органами чинного законодавства та ефективну роботу міжвідомчої комісії. Для легалізації вищезазначених функцій, відповідні зміни повинні бути внесені до Постанови КМУ №644 від 1.09.2013 р. «Про створення міжвідомчої комісії з організації укладення та виконання УРП». ДУО може перейняти досвід Західної Австралії щодо управління великими інфраструктурними об'єктами у найбільш ефективний спосіб, зокрема їхню концепцію Провідного Відомства, згідно з якою ДУО присвоює проектам пріоритетність для національної економіки та призначає високопосадовця, що відповідає за реалізацію проекту (оригінал англійською мовою та переклад українською). В умовах України таким високопосадовцем повинен бути один із віце-прем'єр-міністрів, який би координував міжвідомчу співпрацю щодо реалізації УРП.

Аргументи:

- ДУО, як одиничне міністерство/відомство, не здатне ефективно гарантувати належне виконання УРП через обмежені повноваження, персонал, досвід, ресурси тощо;
- Затверджені резолюції ДУО повинні отримати статус рівня актів КМУ, щоб забезпечити їх виконання підвідомчими структурами та іншими міністерствами;
- ДУО, що здійснюватиме поточне управління міжвідомчим органом при допомозі віце-прем'єр-міністра, матиме більше ресурсів, компетенції та повноважень для забезпечення належного та вчасного виконання проектів УРП.

Рішення: Прийняти необхідні зміни до Постанови КМУ №644 від 1.09.2013 р. «Про створення міжвідомчої комісії з організації укладення та виконання УРП».

Відповідальні: КМУ, Міненерговугілля, Міжвідомча комісія з питань УРП.

ДОДАТОК 9

Розробка уніфікованого документу щодо оформлення дозвільної документації на основі аналізу діючих процедур, застосування кращих моделей оформлення дозвільної документації та зменшення бюрократії

Підґрунтя: В Україні немає уніфікованого дозвільного документу; процедура оформлення дозвільної документації регламентується численними нормативно-правовими актами, включаючи Кодекс Про Надра, Закон «Про нафту та газ», Гірничий Закон; існують непевності стосовно застосування Закону «Про регулювання містобудівельної діяльності», а також ролі обласних рад в даному процесі. Процедура оформлення дозволів відрізняється в різних областях, де, наприклад, пошуково-розвідувальна свердловина розглядається або як об'єкт будівництва, або як об'єкт, на якому здійснюється діяльність, що потенційно може вплинути на довкілля, що передбачає отримання відмінних дозвільних документів. Критичним елементом є процедура переоформлення спецдозволу на геологічне вивчення на спецдозвіл на видобуток.

Позиція: Представники галузі закликають Уряд розробити інструкції з оформлення дозвільної документації, на зразок Практичного посібника з планування для наземних нафтових та газових свердловин, розроблений Департаменту з питань енергетики та змін клімату (DECC) у Великобританії. На основі зведеної процедури оформлення дозвільної документації ми хотіли би розпочати обговорення шляхів оптимізації цієї процедури, щоб зробити її ефективнішою та спроможною.

Аргументи: Компанії стурбовані тим, що існуючі процедури оформлення дозвільної документації по-різному тлумачаться та довкола них існує багато непевностей. Роль обласних рад повинна бути остаточно визначена (вони з'являються двічі: перед виставленням спецдозволу на аукціон та при конвертації прав на геологічне вивчення на права на видобування), принцип «єдиного вікна» на регіональному рівні, включаючи питання щодо шкідливих відходів, тощо. Компанії закликають взяти за приклад передовий північноамериканський досвід щодо координації робіт у сфері видачі необхідних дозволів, зокрема провінції Британська Колумбія в Канаді.

Рішення: Міненерговугілля та Мінприроди/Держгеонадра повинні розробити галузеві інструкції щодо процедури оформлення дозвільної документації для нафтогазовидобувної галузі — I Етап. Підготувати поправки до законодавства для збалансування дозвільної процедури — II Етап. Ця мета може бути частково досягнута прийняттям Правил розробки нафтогазових родовищ та нового Кодексу про надра, які в загальному описують процедуру оформлення дозвільної документації на етапі геологічної розвідки. Як альтернатива, можливе внесення змін до Закону «Про нафту і газ», причому ці положення згодом повинні бути включені в новий Кодекс про надра.

Відповідальні: Міненерговугілля, Держгеонадра/Мінприроди, ВРУ.

ДОДАТОК 10

Прийняття нового Кодексу про надра (із врахуванням особливостей розробки нетрадиційних вуглеводнів)

Підґрунтя: Новий проект Кодексу про надра очікує на затвердження з 2012 р. та пройшов кілька раундів погоджень в Мінприроди та Держгеонадрах.

Позиція: законодавство про надрокористування потребує: 1) систематизації та кодифікації; 2) модернізації. Нове законодавство повинне передбачати більше ліквідності для режиму ліцензування (дозволивши передачу ліцензійних прав зацікавленим інвесторам, звісно під контролем держави), уніфікувати процедуру оформлення дозвільної документації, закріплювати ліцензійні права та забезпечувати гарантоване переоформлення спецдозволів із геологічного вивчення на спецдозволи на промислову розробку корисних копалин. Документ повинен вирішити ряд специфічних регуляторних потреб для розробки нетрадиційних вуглеводнів (щодо етапів робіт, одночасний видобуток з кількох пластів тощо).

Аргументи: Чинне українське законодавство розрізнене, а його положення часто суперечить одне одному, зокрема Закон «Про нафту та газ» та Кодекс про надра; існує багато інших нормативно-правових актів (Постанова КМУ №615 про надання спецдозволів та ін.), що спричиняє певну невизначеність.

Значні іноземні інвестиції вдасться залучити лише якщо можливість розробляти та видобувати розвідані в результаті геологічного вивчення ресурси буде закріплена та гарантована на рівні законодавства.

Рішення: Прийняти новий Кодекс про надра.

Відповідальні: Держгеонадра, Мінприроди, КМУ, ВРУ.

ДОДАТОК 11

Скасування дискримінаційних положень ст. 93 Кодексу про цивільний захист населення України

Підґрунтя: Згідно з п. 2 ст. 93 нещодавно прийнятого Кодексу про цивільний захист населення від 02.10.2012 р., принаймні 0,5% доходів від діяльності, що здійснюється на об'єктах з потенційно високим або високим рівнем небезпеки, повинні спрямовуватись на заходи із цивільного захисту.

Позиція: Нафтогазові компанії закликають скасувати цей штучний бар'єр, беручи до уваги, що питання техніки безпеки та охорони довкілля добре регульовані внутрішньогалузевими Правилами безпеки в нафтогазовидобувній промисловості 2008 р., затвердженими Держгірпромнаглядом.

Аргументи: У результаті численних консультацій з експертами та представниками державних органів, компанії так і не отримали відповіді на такі питання: 1) обґрунтування, чому саме таке значення (0,5%) було прийнято; 2) держава не врахувала особливості різних галузей, включаючи відмінності між лінійним (сталим) промвиробництвом, наприклад, у харчовій промисловості та нафтогазовидобутком, яке має свої піки та різке падіння; 3) аспекти техніки безпеки та захисту довкілля охоплені спеціалізованими нафтогазовидобувними актами.

Рішення: скасувати п.2 ст. 93 Кодексу про цивільний захист населення.

Відповідальні: Державна служба з надзвичайних ситуацій (при Міністерстві внутрішніх справ), КМУ, ВРУ.

ДОДАТОК 12

Подальша лібералізація законодавства про доступ до землі (можливість придбання/оренди земель сільськогосподарського призначення для потреб нафтогазовидобувної галузі)

Підґрунтя: Землі, на яких розташована більшість вуглеводневих покладів, як правило є землями сільськогосподарського призначення. Щодо цієї категорії існує ряд обмежень, що ускладнюють (а часом і унеможливають) проведення геологічного вивчення та видобування. Головним обмеженням є мораторій, згідно з Земельним Кодексом, на відчуження земель сільгосппризначення.

Позиція: У випадку якщо скасування мораторію не очікується, придбання/оренда земель сільгосппризначення для цілей нафтогазовидобувної галузі повинне бути виключенням з-під його дії. З цією метою повинна бути дозволена зміна призначення земельних ділянок сільгосппризначення на землі промислового призначення.

Аргументи:

- Інвестори стурбовані відсутністю правового захисту відповідно до чинного Земельного Кодексу: придбання/оренда земель сільгосппризначення для цілей геологічного вивчення та подальшого видобування, включаючи спорудження, експлуатацію та обслуговування нафтових та газових свердловин, а також зміна призначення земель заборонені.

Рішення:

- внести поправки до Земельного Кодексу, ЗУ «Про оренду землі» та звільнити від мораторію зміну призначення, придбання та оренду земель для цілей нафтогазовидобувної промисловості;
- розробити спрощену процедуру зміни цільового призначення земель для цілей нафтогазовидобувної промисловості.

Відповідальні: Міненерговугілля, Держкомзем, КМУ, комітет ВРУ з питань аграрної політики та земельних відносин, комітет ВРУ з питань ПЕК.

ДОДАТОК 13

Скасування особливих імпорتنих заходів (квот) для трубної продукції, що використовується для буріння

Підґрунтя: Безшовні обсадні труби та насосно-компресорні труби, зовнішній діаметр яких не перевищує 406,4 мм (номенклатурний код 7304 29 10 00 та 7304 29 30 00) підпадають під імпорتنі квоти, які періодично встановлюються Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі при Мінекономіки. Останнє рішення було прийняте 21.10.2014 та чинне протягом наступних 6 місяців. Такі високоякісні труби потрібні для глибокого буріння та для дотримання високих стандартів екологічної безпеки. Українські виробники готуються виробляти таку високоякісну продукцію та проходять міжнародну сертифікацію.

Позиція: Компанії закликають переглянути політику держави щодо імпорту певних видів трубної продукції дуже високої якості, щоб відповідати найвищим стандартам техніки безпеки та захисту довкілля.

Аргументи: Квоти на імпорт труб, що встановлюються Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі, не достатні для задоволення сьогоденних потреб галузі.

Рішення: Зробити винятки з квот на певні види трубної продукції або підвищити такі квоти, щоб задовольнити потреби галузі (менш пріоритетний варіант).

Відповідальні: Мінекономіки.

ДОДАТОК 14

Створення централізованої бази геологічних даних

Підґрунтя: Порядок розпорядження геологічною інформацією, затверджений Постановою КМУ №423 від 13.06.95 р., передбачає можливість доступу до геологічної інформації, зокрема: даних сейсміки, свердловинних даних та звітів («технічні дані»). Проте на практиці це практично неможливо, оскільки геологічна інформація, що може бути корисною для залучення інвестиційних проектів в районі вивчення, розвідки та видобування природних ресурсів, фактично розпорошена по різних державних інституціях та приватних компаніях.

Позиція: Є потреба в централізованій базі даних геологічної інформації, що стало б найпотужнішим засобом Держави залучити інвестиції іноземних нафтогазовидобувних компаній. Створення електронних баз даних, які би за певну плату були доступні зареєстрованим користувачам, могло би бути найкращою альтернативою сьогоднішній ситуації.

Аргументи: Доступність відповідного пакету геологічної інформації (технічних даних)

- рекламуватиме та просуватиме Україну як країну, багату на природні ресурси;
- стане одним з фундаментальних факторів для залучення нових інвесторів, у тому числі іноземних, в Україну;
- дозволить проводити регіональні та напіврегіональні дослідження, що сприятимуть геологічній оцінці, яку проводять інвестори;
- сприятимуть прозорому спілкуванню та обміну інформацією про ліцензійні ділянки та даними про відкриті ділянки, що постійно оновлюватиметься.

Рішення: Пропонується, щоб Держава [або міжнародні донори] інвестували кошти у створення національної Бази даних, в ідеалі — електронної та згідно зі світовими стандартами підготовки геологічної інформації (технічних даних), наприклад стандартів UKOOA для сейсміки, щоб дати можливість інвесторам використовувати такі дані. За доступ до геологічної інформації (технічних даних) та право її використання може встановлюватися плата, що, як і ліцензійний збір, йшла би на фінансування Держгеонадра. Це може бути одноразовий збір у розмірі, який би не відлякував інвесторів.

Відповідальні: Держгеонадра, Мінприроди, КМУ.

ДОДАТОК 15

Створення умов для виконання вимог стандарту Ініціативи прозорості видобувних галузей (ЕІТІ)

Підґрунтя: Україна зобов'язалася імплементувати ЕІТІ ще у вересні 2009 року, підтвердивши наміри перед МВФ, ЄС та в рамках Партнерства «Відкритий уряд». 10 жовтня 2012 року Наказом №785 Міністерства енергетики та захисту довкілля було створено Багатосторонню групу зацікавлених осіб (БГЗО) з питання імплементування ЕІТІ, однак її ефективна робота потребує не лише активної участі компаній та громадськості, а й залучення фінансування з боку держави. Кошти готовий надати Світовий банк, однак з боку Міністерства йде гальмування процесу.

Позиція: ЕІТІ є незалежним і добровільно підтримуваним на міжнародному рівні стандартом забезпечення прозорості, який впроваджується у 48 країнах світу. Україна визначила чіткі цілі щодо підвищення прозорості доходів нафтогазового сектора, у тому числі доходів від транзиту. Запровадження стандарту ЕІТІ є важливим знаряддям зміцнення довіри інвесторів, які прагнуть сталості і рівноправних умов гри, торгових партнерів, що розраховують на надійний імпорт і транзит вуглеводнів, і для політичних партнерів, які надають великого значення загальноприйнятим стандартам прозорості і звітності.

Аргументи:

- ЕІТІ дозволяє охопити більш широкі аспекти ланцюжка створення вартості у видобувних галузях — таким чином, щоб бути ще більш потужним і корисним інструментом вирішення проблем раціонального використання природних ресурсів;
- Більша прозорість фіскального режиму, даних про енергетику та ринкових правил прискорить інвестування і підвищить конкурентоспроможність та якість обслуговування. Україна може продемонструвати, що вона є прозорим і відповідальним партнером у галузі транзиту газу;
- ЕІТІ дозволяє підвищити позитивний вплив на суверенний кредитний рейтинг і з часом привести до зниження вартості суверенних позик. Шляхом впровадження ЕІТІ уряд може продемонструвати дотримання ним практики дієвого, відкритого і відповідального корпоративного управління;
- Встановлення соціального діалогу між урядом, компаніями та представниками громадянського суспільства через роботу БГЗО, що дозволить консультуватись на ширшій основі з питань політик, важливих для бізнесу.

Рішення: приведення національної правової бази у відповідність до вимог стандарту ЕІТІ, підписання угоди зі Світовим банком для забезпечення роботи БГЗО та розробки форм звітності, підготовка Звіту ЕІТІ українською та іноземною мовами до жовтня 2015 року.

Відповідальні: Міністерство енергетики та захисту довкілля, Міністерство економічного розвитку, Міністерство фінансів, Міністерство природи.

ДОДАТОК 16

Лібералізація валютного регулювання

Підґрунтя: Головна ціль контролю за обміном іноземних валют в Україні — запобігти незаконному обігу капіталу. Операції з іноземною валютою регулюються Указом КМУ «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» та численними правилами, виданими НБУ. Українські банки діють як агенти валютного контролю для Уряду України. Вони повинні слідкувати за відповідністю операцій своїх клієнтів з іноземною валютою чинному українському законодавству. На даний момент законом встановлено такі основні обмеження та передумови щодо операцій з іноземною валютою:

- Обов'язковий продаж визначеного обсягу іноземної валюти, що ввозиться в Україну (на даний момент така сума, відповідно до Постанови НБУ №515¹ від 20.08.2014 р., складає 75% надходжень в іноземній валюті);
- Сервісні платежі нерезидентам підлягають погодженню спеціальним урядовим відомством — Державною інспекцією з контролю за цінами, що слідкує за тим, щоб сплачені ціни не були надвисокими та відповідали світовим ринковим цінам. Згідно з чинною процедурою, перевірка підлягає платі за послуги за контрактами з платежами, що перевищують 50000 євро (Постанова НБУ №597 від 30.12.2003 р.);
- Товари, оплачені резидентом України, відповідно до імпорتنих контрактів, укладених із нерезидентом, підлягають ввезенню та митному оформленню на українській митниці протягом 90 днів (Постанова НБУ №515 від 20.08.2014 р.) з дати здійснення такого платежу. Невиконання цієї умови призводить до суворих покарань;
- Ряд дій та операцій, включаючи відкриття та обслуговування² банківських рахунків у будь-якій валюті за межами України українськими компаніями підлягає ліцензуванню НБУ за кожну операцію з іноземною валютою. Чинні процедури ліцензування часто надто обтяжливі та дозволяють НБУ надмірну вибірковість; крім того, деякі обов'язкові документи майже нереально отримати;
- Тимчасова заборона на грошові перекази в іноземній валюті, нещодавно запроваджена Постановою НБУ №540³ (з поправками) від 20.08.2014 р., включає:
  - платежі згідно з операціями з імпорту, що не передбачають ввезення товарів на територію України;
  - платежі за імпортовані товари, оформлені на українській митниці (якщо такі платежі повинні бути здійснені більше ніж через 180 днів з дати заповнення відповідної митної декларації);
  - репатріацію коштів, зароблених іноземними інвесторами через продаж цінних паперів (поза біржею), випущених українськими суб'єктами (окрім державних облігацій);
  - репатріацію коштів, зароблених іноземними інвесторами через продаж корпоративних прав в українських суб'єктах (окрім акцій);

¹ Якщо термін дії Постанови НБУ №515 від 20.08.2014 р. не буде продовжено, вона втратить чинність 22.11.2014 р.

² «Обслуговувати» в даному контексті означає здатність переводити в готівку та утримувати виручку від продажів та інші надходження, здійснювати платежі у будь-якій валюті на користь будь-яких бенефіціарів в будь-якій точці світу, включаючи Україну.

³ Якщо термін дії Постанови НБУ №540 від 29.08.2014 р. не буде продовжено, вона втратить чинність 03.12.2014 р.

- репатріацію дивідендів, сплачених іноземним інвесторам (окрім дивідендів, сплачених акціонерними товариствами, зареєстрованими на біржі);
- операції, санкціоновані індивідуальними ліцензіями НБУ (окрім відкриття банківських рахунків закордоном та розміщення коштів на них).
- Позики, взяті українськими резидентами від нерезидентів, повинні бути повідомлені НБУ або зареєстровано в НБУ.

Позиція: Валютне регулювання в Україні перевантажене обмеженнями, які періодично встановлює НБУ; більше того, такі обмеження часто невиправдані з точки зору боротьби з відтоком капіталу та непередбачувані в своїй природі та умовах застосування.

Валютне регулювання повинно бути максимально гнучкими для іноземних інвесторів; законодавство повинне дозволяти українським фізичним та юридичним особам, особливо тим, які знаходяться у власності або під контролем іноземних інвесторів, ефективно працювати на міжнародних ринках, включаючи необмежене право вільно відкривати та обслуговувати банківські рахунки у будь-якій валюті за межами України. Право іноземного інвестора репатріювати законним чином отримані прибутки або інші кошти від їхніх інвестицій в Україні повинне бути гарантованим та захищеним.

Потрібен цілковитий перегляд правил валютного контролю шляхом скасування усіх обмежень на обмін іноземної валюти. Наступні положення, що на даний момент створюють найбільше ускладнень для інвесторів, повинні бути неодмінно скасовані:

- a) обов'язковий обмін на гривні будь-якої суми в іноземній валюті, ввезеної в Україну;
- b) перекладення функції контролю за ринком валют на банки;
- c) обов'язкове погодження у ДІЦ усіх міжнародних платежів.

Аргументи:

- Загалом, посприяти лібералізації державного регулювання фінансових ринків можна шляхом анулювання чинних обмежень та спрощенням законодавства. Крім того, це буде чудовою рекламою привабливості інвестиційного клімату в Україні, що забезпечується можливістю іноземним інвесторам вільно здійснювати інвестиції в Україні, переказувати за межі України свої інвестиції та прибутки від такої інвестиційної діяльності та уникати будь-яких труднощів у зв'язку з інвестуванням в Україну;
- Здатність резидентів (України) працювати на міжнародних ринках призведе до ефективнішого фінансування українського бізнесу та принесе у фінансову систему України нові рішення та інновації;
- Скасування функції «сторожа» українських банків підвищить ефективність банків, знизить ризики та витрати та унеможливить перешкоджання здійсненню усього спектру діяльності їхніх клієнтів;
- Скасування погоджень ДІЦ як передумова здійснення міжнародних платежів сприятиме операційній та фінансовій ефективності та зменшить витратну частину послуг, що надаються українським суб'єктам;
- Скасування обмежень на репатріацію виручки від реалізації акцій, корпоративних прав та дивідендів узгоджуватиметься із угодами про захист інвестицій та законодавству про іноземні інвестиції.

Рішення: Внести зміни до всього комплексу нормативно-правових актів, що регулюють питання, пов'язані з валютним контролем.

Відповідальні: Мінфін, НБУ, КМУ, ВРУ.

ДОДАТОК 17

Прийняття Міжнародних Стандартів Фінансової Звітності (МСФЗ)

Підґрунтя: Від початку здобуття Україною незалежності, Уряд систематично намагається запровадити міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, зокрема Міжнародні Стандарти Фінансової Звітності (МСФЗ). Незважаючи на нещодавні позитивні ініціативи Мінфіну, процес необхідно пришвидшувати та доводити до кінця.

Позиція: Прийняття МСФЗ, виданих Радою з Міжнародних Стандартів Бухгалтерського обліку (www.ifrs.org) та скасування діючих вимог документообігу радянських часів та відповідний підхід «превалювання форми над суттю». Натомість, бухгалтерська звітність повинна базуватися на реальній передачі ризиків та активів.

Аргументи:

- МСФЗ — це стандарти, що застосовуються у більшості країн ЄС, США та на біржах, які забезпечують звичні заходи планового та фактичного здійснення діяльності та проектів, дозволяючи їм бути співставними в різних країнах;
- Прийняття МСФЗ дозволить спростити вихід на міжнародні ринки компаній, заснованих в Україні;
- Податковий облік та звітування можуть бути легко отримані шляхом приведення у відповідність результатів обліку за МСФЗ. Діалог між податковими аудиторами та платниками податків стане простішим;
- Менші витрати на їх дотримання також є перевагою як для платників податків, так і Держави.

Рішення: прийняти МСФЗ, внести зміни до Податкового Кодексу та ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.99 р. №996-XIV; скасувати чинні Правила (Стандарти) бухгалтерського обліку.

Відповідальні: Державна фіскальна служба України, КМУ, ВРУ.

ДОДАТОК 18

Допустимість здійснення збиткової діяльності приватними компаніями на етапі геологічного вивчення

Підґрунтя: За законодавством України, підприємництво — це певна діяльність, що здійснюється з метою отримання економічної вигоди та прибутку (ст. 42 Господарського Кодексу України). Контролюючі органи, включаючи органи податкового контролю, досить часто тлумачать це положення як вимогу швидкого отримання позитивних фінансових результатів.

Проте, діяльність нафтогазовидобувних компаній на етапі геологічного вивчення передбачає значні інвестиції та не приносить прибутку протягом 3–5 років. Інвестори потерпають від фіскального тиску, спричиненого зобов'язанням податкових органів виконувати загальнонаціональний план збору коштів до державного бюджету.

Позиція: Українське податкове законодавство повинне дозволити компаніям працювати у збиток на будь-якому капіталоємному етапі та повинне визнавати, що тривалість таких етапів залежить від типу галузі та інвестицій та не може визначатись законодавством наперед.

Аргументи:

- Зменшення судових спорів між платниками податків та податковими органами;
- Свідчення того, що Держава поважає ризики інвестора на етапі геологічного вивчення та відкрита для участі іноземних інвесторів в капіталоємних проектах.

Рішення: Державна фіскальна служба має надати податковим органам загальні роз'яснення; внесення, за потреби, змін до податкового законодавства.

Відповідальні: Державна фіскальна служба України, КМУ, ВРУ.

ДОДАТОК 19

Унормування режиму оподаткування нафтових та газових свердловин

Підґрунтя: Податковий Кодекс України (ПКУ) чітко не описує процедуру відшкодування ПДВ, сплаченого за матеріали та послуги в період від геологічного вивчення до початку видобутку на свердловині. У ПКУ не врегульовано питання, пов'язані з ПДВ щодо свердловин, що виявилися неуспішними.

Позиція: Нафтогазовидобувна галузь вимагає довший період для відшкодування капіталовкладень і існують певні ризики, що деякі витрати на геологічне вивчення (свердловини, геологічні та геофізичні дослідження та пов'язані роботи) повинні бути списані (визнані витратами, що зменшують об'єкт оподаткування), відповідно до рішень керівництва компанії. При цьому, ПКУ має врегулювати повернення ПДВ, вже сплаченого як частина витрат на таке геологічне вивчення

Аргументи:

- Покращить показники рентабельності проектів та інвестиційний клімат в Україні;
- Забезпечити належне виконання ПДВ, який, за своєю суттю, є непрямим податком, яким обкладається кожен етап у ланцюзі від виробництва до продажу, від сировини до кінцевої продукції на основі вартості, що додається до кожного етапу та сплачується кінцевим споживачем);
- Згідно з європейською практикою, ПДВ — це податок, який завжди відшкодовується, якщо він сплачений постачальникам;
- Компанія, що сплатила ПДВ як частину витрат на геологічне вивчення, повинна мати право відшкодувати його вартість.

Рішення: внести зміни до Податкового Кодексу України.

Відповідальні: Державна фіскальна служба України, КМУ, ВРУ.

ДОДАТОК 20

Прийнятність консолідації податків між афілійованими особами, заснованими в Україні

Підґрунтя: Консолідація податків повинна бути дозволена між афілійованими особами, заснованими в Україні. Це дозволить значно покращити інвестиційний клімат в Україні, оскільки Інвестори, особливо ті, які здійснюють довгострокові інвестиції у такі види діяльності як нафтогазовий бізнес, матимуть можливість компенсувати витрати і доходи, понесені власними українськими компаніями на консолідованій основі, а не на основі «кожна компанія окремо». Це також матиме супутній ефект зниження вартості дотримання податкового законодавства.

Позиція: Дозволити консолідацію податків між українськими компаніями.

Аргументи:

- Успішний досвід податкової консолідації в країнах з розвинутою економікою: США, Великобританія, Австрія, Австралія, Франція, Нідерланди, Данія, Іспанія, Німеччина, Японія та інші;
- На даний момент Єврокомісія працює над запровадженням Єдиної Консолідованої Базис Корпоративного Податку («СССТВ»), що розширить практику консолідації податків з рівня однієї країни та глобальний рівень. Принципи адміністрування СССТВ, діючи за принципом «єдиного вікна», дозволяють групам, що сплачують податки у більш ніж одній країні ЄС, мати справу з єдиним податковим органом по цілому ЄС;
- Консолідація податку мінімізує зловживання контрактним ціноутворенням, спрямованим на зниження податкових зобов'язань групами компаній; ціноутворення стане більш прозорим та орієнтованим на ринок;
- Виключення операцій всередині консолідованої групи платників податків з податкового контролю дозволить спростити як адміністрування податку на прибуток, так і податковий контроль.

Рішення: внести зміни до Податкового Кодексу України.

Відповідальні: Державна фіскальна служба України, КМУ, ВРУ.

ДОДАТОК 21

Створення можливості використання потужностей та послуг афілійованих компаній (можливість придбання послуг без складової прибутку, підлягання списанню витрат на консалтингові та проектно-конструкторські послуги, скасування перешкод для здійснення розрахунків за послуги з-за кордону)

Підґрунтя: Чинне українське законодавство встановлює суттєві обмеження стосовно можливості визнання витратами, що зменшують об'єкт оподаткування вартості значної частини послуг, отриманих від іноземних провайдерів, у тому числі афілійованих осіб. Окрім того, сплата за рахунками на такі послуги підлягає погодженню органом, що здійснює моніторинг за цінами (ДП «Держзовнішінформ», ДІЦ).

Більше того, міжнародні нафтогазовидобувні компанії (МНГВК), а також інші іноземні інвестори, здійснюють частину міжнародної діяльності через Централізовані центри обслуговування (або "Shared Services Centers"). Існують центри промислових, технологічних, управлінських та сервісних ресурсів, створені спеціально для обслуговування геологорозвідувальних та робіт з видобування МНГВК, що дозволяє афілійованим особам та спільним підприємствам отримувати доступ до власних технологій та процесів та використовувати їх, а також отримувати спеціалізовані послуги (Централізовані Послуги). Це, в свою чергу, передбачає, що всі афілійовані особи мають нести частину витрат, що були понесені централізовано.

Позиція: Дозволити визнання витратами, що зменшують об'єкт оподаткування вартості Централізованих Послуг, одержаних українськими компаніями від своїх афілійованих осіб, незважаючи на походження таких послуг, та дозволити здійснювати пов'язані платежі без попереднього погодження. Метод ціноутворення «по собівартості, без отримання прибутку» повинен бути прийнятий та дозволений українським законодавством як загальноприйнята галузева практика.

Аргументи:

- Надання Централізованих Послуг, що включає весь спектр навичок, необхідних успішному оператору, підвищить рівень контролю, якості та стійкості, надійності та рентабельності нафтогазовидобувних проектів в Україні, а також їх кількість, та зменшить операційні витрати іноземних інвесторів;
- Надання Централізованих Послуг «по собівартості, без отримання прибутку», із використанням високоякісних послуг, товарів та матеріалів, дозволить забезпечити безпечніший, більш ранній, більший та триваліший видобуток вуглеводнів;
- Скасування погоджень ДІЦ як передумова здійснення міжнародних платежів сприятиме операційній та фінансовій ефективності та зменшить витратну частину послуг, що надаються українським суб'єктам;

- Функція погодження ціни ДП «Держзовнішінформ» — це зайва практика, оскільки функцію контролю за цінами виконують податкові органи, відповідно до правил Трансфертного Ціноутворення (ТЦ), прийнятих цього року;
- Дотримання галузевих стандартів для Центрів Централізованих Послуг сприятиме лібералізації українського законодавства та інвестиційній привабливості нафтогазовидобувної галузі України.

Рішення: По відношенню до Централізованих Послуг, необхідно прийняти наступні зміни до українського податкового законодавства (УПЗ):

- Переглянути визначення термінів «Консультаційні послуги» та «Проектно-конструкторські послуги», щоб дозволити необмежене списання відсотка від суми доходу, що оподатковується, як витрати, понесені при здійсненні геологорозвідувальної діяльності та діяльності з видобування; слід запровадити термін «Центри Централізованих Послуг»;
- платежі МНГВК на користь Центру Централізованих Послуг повинні здійснюватись міжнародними грошовими переказами без будь-яких погоджень;
- метод ціноутворення «по собівартості, без отримання прибутку» повинен бути дозволений відповідно до УПЗ;
- Чинні Правила (Стандарти) бухобліку повинні бути скасовані.

Відповідальні: Мінфін, КМУ, ВРУ

ДОДАТОК 22

Спрощення процедури працевлаштування іноземних громадян

Підґрунтя: Процедура працевлаштування іноземців займає багато часу, зусиль та передбачає ряд обмежень.

Зокрема, численними нормами законодавства передбачено, що:

- іноземець може бути працевлаштований лише на одну посаду;
- призначення іноземця на посаду Керуючого Директора на етапі заснування юридичної особи є неможливим;
- дозволи на роботу (ДР), а також посвідки на тимчасове проживання (ПТП) видаються максимум на один рік, а не на весь термін укладеного трудового договору;
- перелік документів, що подаються для отримання ДР, включає певні конфіденційні особисті дані, як, наприклад, медична довідка про відсутність в іноземця певних захворювань та довідка про відсутність судимостей, які не є обов'язковими при працевлаштуванні для громадян України;
- отримання ПТП є окремою процедурою, що регулюється законодавством про правовий статус іноземних громадян та осіб без громадянства, що видається зайвим після надання ДР.

Позиція: Оскільки загальний час працевлаштування іноземця в Україні є необмеженим (законом не передбачено жодних обмежень щодо продовження ДР або ПТП), було би логічно, якби ДР та ПТП видавалися на строк дії трудового договору. Іноземні громадяни повинні мати однакові трудові та цивільні права з громадянами України, включаючи право на сумісництво посад та право на захист персональних даних, а також загальних прав та свобод людини.

Аргументи:

- Відповідність термінів дії ДР та ПТП та трудових договорів зменшить рівень бюрократії та корупції; це сприятиме підвищенню впевненості в лібералізації процесів, пов'язаних із працевлаштуванням та режимом перетину кордону України. Як правило, оформлення ДР займає не менше 1 місяця та неможливе без особистого прибуття іноземця в Україну. Підготовка документів зазвичай займає 1–2 місяці через апостилізацію. Видача та реєстрація/продовження терміну дії ПТП займає 12–14 днів, 7 з яких іноземець змушений перебувати без паспорта, що є небезпечним. Медичні довідки, видані за межами України, дуже часто не приймаються центрами працевлаштування;
- Скасування дискримінації іноземних громадян стосовно їхніх прав та свобод у порівнянні з громадянами України;
- Видача ДР повинна бути підставою для видачі ПТП;

- Створення нової юридичної особи може бути здійснене без зайвих етапів (призначення тимчасового директора — громадянина України, зміна директора, реєстрація змін у всіх відповідних органах);
- Міграційне законодавство України повинне співпадати із положеннями Державної прикордонної служби.

Рішення: внести поправки до ЗУ «Про зайнятість населення» від 5.07.12 р.; Процедури видачі, продовження строку дії та анулювання дозволу на роботу для іноземних громадян та осіб без громадянства, затвердженого Постановою КМУ №437 від 27.05.2013 р.; ЗУ «Про правовий статус іноземних громадян та осіб без громадянства» від 22.09.2011 р.; Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію, затверджених Постановою КМУ №567 від 1.06.2011 р.; Інструкцій щодо Процедури оформлення віз для іноземних громадян та осіб без громадянства для в'їзду в Україну та транзитного проїзду через її територію, затвердженого Наказом МЗС №196 від 26.07.2011 р.; узгодити міграційне законодавство із нормативно-правовими актами Держприкордонслужби щодо анулювання посвідок на тимчасове проживання, проходження паспортного контролю після анулювання ПТП; включити дані ПТП в базу паспортного контролю для спрощення перетину кордону іноземними громадянами, яким видано ПТП; створити електронну систему відстеження працедавцем/працівником стану оформлення, продовження строку дії або анулювання ДР та ПТП.

Відповідальні: Державна служба зайнятості, Мінсоцполітики, Мінздоров'я, МЗС, МВС, Державна міграційна служба, Держприкордонслужба, КМУ.

ТАБЛИЦЯ 1

1. Недопущення подальшої монополізації газового ринку України 2. Стабілізація умов оподаткування видобутку вуглеводнів в Україні 3. Прийняття нового закону про газовий ринок 4. Реформування земельного законодавства для потреб нафтогазової промисловості 5. Реформування процедури реєстрації нафтових та газових свердловин 6. Прийняття нових Правил розробки нафтових та газових родовищ 7. Скасування обов'язковості проведення моніторингу та наукового супроводження надрокористування та експертних геологічних висновків	Коаліція Угода																						
	EASyBUSINESS!UA																						
	Верховна Рада																						
	Kabinет Міністрів																						
	Minenergo																						
	Minекологія																						
	Держгеослужба																						
	НКРЕКП																						
	Minfin																						
	Minекономіки																						
	Фіскальна служба																						
	Minюст																						
	Земельне агентство																						
	Держгірпромнагляд																						
	Minregionyud																						
	Міжвідомча комісія з угоди про розподіл продукції																						
	Державна служба з надзвичайних ситуацій																						
	Національний банк України																						
	Державна служба зайнятості																						
	Міністерство соціальної політики																						
	Міністерство охорони здоров'я																						
МЗС																							
MBC																							
Державна мiтращина служба																							
Держприкордон служба																							
НАК Нафтогаз України																							

14. Створення централізованої бази геологічних даних 15. Створення умов для виконання вимог стандарту Ініціативи прозорості видобувних галузей (EITI), зокрема підготовки Звіту EITI 16. Лібералізація правил обміну іноземних валют 17. Прийняття Міжнародних Стандартів Фінансової Звітності (МСФЗ, IFRS) 18. Прийнятність здійснення діяльності у збиток приватними компаніями на етапі геологічного вивчення 19. Унормування режиму оподаткування нафтових та газових свердловин 20. Прийнятність консолідації податків між афілійованими особами, заснованими в Україні 21. Створення можливості використання ресурсів та послуг афілійованих компаній 22. Спрощення процедури працевлаштування іноземних громадян	Коаліція Угода	EASYSUCCESS/UA	Верховна Рада	Кабінет Міністрів	Міненерго	Мінекології	Держгеослужба	НКРЕКП	Мінфін	Мінекономіки	Фіскальна служба	Мініюст	Земельне агентство	Держгірпромнагляд	Мінрегіонбуд	Міжвідомча комісія з угоди про розподіл продукції	Державна служба з надзвичайних ситуацій	Національний банк України	Державна служба зайнятості	Міністерство соціальної політики	Міністерство охорони здоров'я	МЗС	МВС	Державна міграційна служба	Держприкордон служба	НАК Нафтогаз України

Американська торгівельна палата в Україні

Бізнес-центр «Горизонт Парк»
вул. Амосова 12, 15 поверх
м. Київ, 03680, Україна

(380-44) 490-5800 Телефон
(380-44) 490-5801 Факс

dnarezhneva@chamber.ua
chamber@chamber.ua
www.chamber.ua

Передано до друку 16.12.2014р.